

Міністерство культури України
Харківська державна академія культури
Кафедра режисури

Інструментарій наукового дослідження

*Навчально-методичний посібник
для здобувачів другого (магістерського) рівня
вищої освіти*

Харків
2026

УДК 378.22.091.33-027.22:001.89:792](072)

I-72

Друкується за рішенням науково-методичної ради
Харківської державної академії культури
(протокол № 14 від 27 квітня 2026 р.)

Рецензенти:

Антоніна КІКОТЬ, доктор культурології, професор,
професор кафедри майстерності актора
Харківської державної академії культури;
Наталія ІЗУГРАФОВА, кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри загального фортепіано
Одеської національної музичної академії ім. А. В. Нежданової

Розробник:

Світлана ШУМАКОВА, кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри режисури
Харківської державної академії культури

I-72 **Інструментарій наукового дослідження** : навч.-метод. посібник
для здобувачів другого (магістер.) рівня вищої освіти / М-во
культури України, Харків. держ. акад. культури, Каф. режисури ;
[розроб. Світлана Шумакова]. Харків : ХДАК, 2026. 43 с.

Навчально-методичний посібник з курсу «Інструментарій наукового дослідження» становить системне видання, спрямоване на формування дослідницької культури здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» в руслі тенденції розвитку сучасних наукових студій.

Посібник концептуально єднає лекційні матеріали з практичними завданнями, кейсами, аналітичними вирішеннями, тестами, що забезпечує інтеграцію теоретичного і практичного навчання, сприяючи формуванню навичок наукового проектування здобувачів освіти. Представлений у посібнику глосарій охоплює базові наукові поняття, створюючи підґрунтя термінологічної обізнаності та академічно коректного мовлення дослідника. Разом з тим практична значущість видання полягає у фактичній ролі повного методичного супроводу дослідницької діяльності здобувача.

УДК 378.22.091.33-027.22:001.89:792](072)

© Харківська державна академія культури, 2026 р.
© Шумакова С., 2026 р.

Курс «Інструментарій наукового дослідження»

Навчально-методичний посібник призначений для здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» та спрямований на формування компетентностей у сфері організації, проведення та оформлення науково-дослідницької роботи.

Мета посібника — сформування у здобувачів магістерського рівня системи знань і практичних навичок організації, проведення та оформлення науково-дослідницької роботи, забезпечити системне засвоєння методології наукового дослідження та набуття здобувачем практичних навичок підготовки магістерської роботи.

Завдання:

- сформувати уявлення здобувача освіти про логіку наукового дослідження;
- навчити працювати з науковими джерелами;
- сформувати навички академічного письма;
- розвинути здатність до критичного мислення;
- реалізувати засвоєння методології наукового дослідження;
- сприяти оволодінню методами наукового аналізу;
- забезпечити готовність до захисту кваліфікаційної роботи.

ТЕМА 1. Наукове пізнання. Основні поняття курсу

1.1. Поняття наукового дослідження

Наукове дослідження — це цілеспрямований процес отримання нових знань, організований за системним принципом і спрямований на вирішення конкретної наукової проблеми. Його особливістю є застосування наукових методів і обґрунтованих підходів для отримання достовірних результатів.

Ключові поняття:

- **Об’єкт дослідження** — явище, процес або система, що вивчається.
- **Предмет дослідження** — конкретний аспект об’єкта, який підлягає аналізу.
- **Гіпотеза** — припущення, що потребує перевірки у ході дослідження.
- **Методи дослідження** — способи отримання, обробки та аналізу даних.

1.2. Види наукових підходів

- **Кількісний підхід** — базується на вимірюванні і кількісному аналізі даних.
- **Якісний підхід** — аналіз суб’єктивних даних, інтерпретація поведінки та процесів.
- **Змішаний підхід** — поєднує кількісний та якісний методи для більш комплексного аналізу.

1.3. Логіка дослідження

Наукове дослідження слідує певній логіці:

1. Визначення проблеми

2. Формулювання мети та завдань
3. Вибір методів
4. Збір і аналіз даних
5. Формулювання висновків та рекомендацій

1.4. Приклад практичного застосування

- **Об'єкт:** поведінка студентів під час навчання
- **Предмет:** вплив онлайн-курсів на успішність
- **Гіпотеза:** студенти, які користуються онлайн-курсами, демонструють вищі академічні результати.

1.5. Завдання для самостійної роботи

1. Визначте об'єкт і предмет власного дослідження.
2. Сформулюйте одну–дві робочі гіпотези.
3. Підготуйте короткий опис проблеми на 1–2 сторінки.

1.6. Кейс

Ситуація: студент почав писати роботу без визначення предмету.

Завдання: визначити об'єкт і предмет, скласти гіпотезу.

Очікуваний результат: чітке формулювання предмету і робочої гіпотези.

Онлайн-джерела за темою курсу

- <https://plato.stanford.edu/entries/scientific-method/>
- <https://www.britannica.com/science/scientific-method>
- <https://mon.gov.ua>

ТЕМА 2. Наукова робота магістра: види, виклад матеріалів дослідження

2.1. Поняття наукової роботи магістра

Магістерська робота — це кваліфікаційне наукове дослідження, яке демонструє здатність студента до самостійного наукового мислення, застосування методології науки та оформлення результатів у відповідності до стандартів.

Основні характеристики:

- **Науковість:** використання актуальних джерел і методів.
- **Системність:** логічна послідовність етапів дослідження.
- **Об'єктивність:** достовірні та перевірені дані.
- **Новизна:** внесок у науку або практику.

2.2. Види наукової роботи магістра

1. **Теоретичне дослідження** – аналіз наукової літератури, побудова концептуальних моделей, формулювання гіпотез.
2. **Емпіричне дослідження** – збір і аналіз первинних даних, експерименти, опитування.
3. **Прикладне дослідження** – використання наукових знань для вирішення конкретних практичних проблем.

4. **Аналітичне дослідження** – порівняльний аналіз, систематизація інформації та висновки.

2.3. Виклад матеріалів дослідження

Магістерська робота складається з таких розділів:

1. **Вступ** – актуальність, мета та завдання, об'єкт і предмет, гіпотеза.
2. **Огляд літератури** – аналіз наукових джерел, історіографія проблеми.
3. **Методологія** – методи дослідження, вибірка, інструменти збору даних.
4. **Результати** – аналіз даних, таблиці, графіки, текстові пояснення.
5. **Обговорення** – інтерпретація результатів, співвідношення з літературою.
6. **Висновки і рекомендації** – практичне значення та наукова новизна.
7. **Список джерел та додатки** – оформлення відповідно до ДСТУ.

2.4. Приклади оформлення

- **Таблиці:** нумерація, заголовок, джерело
- **Рисунки:** нумерація, підпис, джерело
- **Цитування:** APA, MLA або ДСТУ 8302:2015

2.5. Завдання для самостійної роботи

1. Скласти план власної магістерської роботи (розділи та підрозділи).
2. Визначити, який вид дослідження ви будете проводити (теоретичне, емпіричне, прикладне).
3. Підготувати короткий опис методології для власного дослідження.

2.6. Кейс

Ситуація: студент почав викладати результати експерименту у вступі.

Завдання: визначити, в якому розділі має бути опис експерименту, та перенести матеріал.

Очікуваний результат: вступ містить лише актуальність, об'єкт, предмет, гіпотезу; методика та результати винесені у відповідні розділи.

Онлайн-джерела за темою курсу

- https://owl.purdue.edu/owl/research_and_citation/resources.html
- <https://www.scribbr.com/academic-writing/>
- <https://www.exeter.ac.uk/research/doctoralcollege/>

ТЕМА 3. Сутність та етапи наукової роботи, логіка реалізації дослідницьких пошуків

3.1. Сутність наукового дослідження

Наукове дослідження — це системний процес пізнання, спрямований на отримання нових знань про явища, процеси або закономірності. Його головною ознакою є **логічність, доказовість і відтворюваність результатів**.

У магістерській роботі дослідження набуває завершеного характеру: від постановки проблеми до формулювання висновків і рекомендацій.

3.2. Основні етапи наукового дослідження

1. Вибір теми

Визначення проблеми, яка є актуальною, недостатньо дослідженою або має практичну значущість.

2. Аналіз наукової літератури

Вивчення попередніх досліджень, визначення “наукової прогалини”.

3. Формулювання проблеми

Чітке визначення того, що саме необхідно дослідити.

4. Визначення мети, завдань, гіпотези

Мета — кінцевий результат; завдання — кроки; гіпотеза — припущення.

5. Вибір методології

Визначення методів збору та аналізу даних.

6. Збір емпіричних даних

Проведення опитувань, експериментів, спостережень.

7. Аналіз результатів

Обробка даних, виявлення закономірностей.

8. Формулювання висновків

Підтвердження або спростування гіпотези.

3.3. Логіка наукового дослідження

Логіка дослідження передбачає рух:

- від загального → до конкретного
- від теорії → до практики
- від проблеми → до рішення

Це забезпечує системність і послідовність наукового процесу.

3.4. Типові помилки студентів

- вибір надто широкої теми
- відсутність чіткої гіпотези
- невідповідність методів меті
- хаотичний аналіз даних

3.5. Приклад

Тема: Вплив дистанційного навчання на мотивацію студентів

- Проблема: зниження мотивації під час онлайн-навчання
- Мета: дослідити вплив дистанційного навчання
- Гіпотеза: дистанційне навчання знижує рівень навчальної мотивації

3.6. Завдання для самостійної роботи

1. Скласти покроковий план власного дослідження
2. Визначити можливі методи збору даних
3. Сформулювати робочу гіпотезу

3.7. Кейс

Ситуація: студент проводить опитування до формулювання гіпотези.

Завдання: визначити помилку та виправити логіку дослідження.

Очікуваний результат:

Спочатку формується проблема та гіпотеза, потім — методика і лише після цього збір даних.

Онлайн-джерела за темою курсу

- <https://methods.sagepub.com>
- <https://www.researchgate.net/topics/research-design>
- <https://www.qualtrics.com/experience-management/research/research-design/>

ТЕМА 4. Робота з науковою літературою

4.1. Значення наукової літератури

Наукова література є основою будь-якого дослідження, оскільки забезпечує теоретичне підґрунтя та дозволяє уникнути дублювання вже існуючих результатів.

4.2. Види джерел

- монографії
- наукові статті
- дисертації
- матеріали конференцій
- аналітичні звіти

4.3. Пошук інформації

Основні платформи:

- Google Scholar
- Scopus
- Web of Science
- ResearchGate

4.4. Критерії оцінки джерел

- актуальність (останні 5–10 років)
- рецензованість
- авторитетність автора
- цитованість

4.5. Кейс

Ситуація: студент використовує блог як основне джерело наукової інформації.

Завдання: оцінити якість джерела.

Очікуваний результат:

Блог не є науковим джерелом, його можна використовувати лише як допоміжний матеріал.

4.6. Завдання

1. Знайти 10 наукових джерел за темою дослідження
2. Скласти бібліографію за ДСТУ
3. Виділити ключові ідеї з кожного джерела

Онлайн-джерела за темою курсу

- <https://scholar.google.com>
- <https://www.scopus.com>
- <https://www.webofscience.com>
- <https://www.zotero.org>
- <https://www.mendeley.com>

ТЕМА 5. Обґрунтування вибору теми наукового дослідження

5.1. Актуальність теми

Актуальність визначає, наскільки проблема є важливою для науки або практики.

5.2. Критерії вибору теми

- наукова новизна
- практична значущість
- доступність даних
- особистий інтерес дослідника

5.3. Формулювання теми

Тема має бути:

- конкретною
- вузькою
- дослідницькою

5.4. Кейс

Ситуація: тема студента — “Соціальні мережі”.

Завдання: уточнити тему.

Очікуваний результат:

“Вплив соціальних мереж на академічну успішність студентів університетів”

5.5. Завдання

1. Сформулювати 3 варіанти теми
2. Обрати найкращий варіант і обґрунтувати
3. Написати актуальність (½ сторінки)

Онлайн-джерела за темою курсу

- <https://www.scribbr.com/research-process/research-problem/>
- <https://libguides.usc.edu/writingguide/researchproblem>

- https://owl.purdue.edu/owl/research_and_citation/conducting_research/index.html

ТЕМА 6. Категоріальний апарат дослідження

6.1. Поняття

Категоріальний апарат дослідження — це система основних понять, що використовуються у роботі для опису об'єкта, предмета, методів та результатів.

Складові:

- Об'єкт дослідження
- Предмет дослідження
- Мета та завдання
- Гіпотеза
- Методи дослідження

6.2. Важливість

Чіткий категоріальний апарат забезпечує:

- логічність дослідження
- однозначність термінів
- точність висновків

6.3. Кейс

Ситуація: студент використовує терміни без визначень, що суперечать одне одному.

Завдання: створити словник ключових термінів для дослідження.

Очікуваний результат: зрозуміла таблиця ключових понять з визначеннями.

6.4. Завдання

1. Скласти таблицю категорій для власного дослідження
2. Визначити взаємозв'язок між поняттями
3. Перевірити однозначність термінів

Онлайн-джерела за темою курсу

- <https://methods.sagepub.com/reference>
- <https://www.simplypsychology.org/variables.html>
- <https://plato.stanford.edu>

ТЕМА 7. Наукова новизна магістерського дослідження

7.1. Поняття наукової новизни

Наукова новизна — це внесок дослідника у розвиток науки, що полягає у відкритті нових знань, методів, моделей або підходів.

7.2. Види новизни

- Теоретична (нові концепції, моделі)
- Методологічна (нові методи дослідження)
- Практична (нові способи застосування знань)

7.3. Кейс

Ситуація: студент описує теоретичні знання без власного внеску.

Завдання: сформулювати наукову новизну роботи.

Очікуваний результат: чітке визначення, що конкретно є новим у дослідженні.

7.4. Завдання

1. Виділити власний внесок у науку
2. Сформулювати 2–3 пункти новизни
3. Підготувати короткий абзац для введення

Онлайн-джерела за темою курсу

- <https://www.scribbr.com/dissertation/novelty/>
- <https://www.editage.com/insights>
- https://owl.purdue.edu/owl/research_and_citation/conducting_research/index.html

ТЕМА 8. Практичне значення магістерського дослідження

8.1. Поняття

Практичне значення — це можливість застосування результатів дослідження у професійній діяльності, освіті, управлінні або виробництві.

8.2. Приклади

- Розробка методик навчання
- Оптимізація робочих процесів
- Впровадження інноваційних технологій

8.3. Кейс

Ситуація: студент описав лише теоретичні аспекти.

Завдання: додати блок практичного значення.

Очікуваний результат: чітке пояснення, як результати застосовуються на практиці.

8.4. Завдання

1. Описати практичне значення власного дослідження (½ сторінки)
2. Навести конкретні приклади застосування
3. Підготувати ілюстрацію або схему

Онлайн-джерела за темою курсу

- <https://www.researchgate.net>
- <https://www.sciencedirect.com>
- <https://www.frontiersin.org>

ТЕМА 9. Апробація і публікації

9.1. Поняття

Апробація — це перевірка та обговорення результатів дослідження у науковому середовищі, наприклад: конференції, семінари, публікації.

9.2. Види апробації

- Публічні презентації
- Публікації у наукових журналах
- Обговорення на наукових семінарах

9.3. Кейс

Ситуація: студент не представив результати дослідження до публікації.

Завдання: скласти план апробації результатів.

Очікуваний результат: список заходів та журналів для публікації.

9.4. Завдання

1. Визначити конференції, де можна представити дослідження
2. Підготувати тезу або постер
3. Скласти план публікації у журналі

Онлайн-джерела за темою курсу

- <https://orcid.org>
- <https://www.scopus.com>
- <https://www.webofscience.com>
- <https://www.researchgate.net>
- <https://www.doi.org>

ТЕМА 10. Аналіз джерельної бази та історіографія

10.1. Поняття

Аналіз джерельної бази — систематизація та оцінка джерел, що використані у дослідженні.

Історіографія — огляд розвитку наукових досліджень за темою.

10.2. Кроки аналізу

1. Визначення ключових джерел
2. Класифікація джерел за типами
3. Визначення внеску кожного джерела
4. Формування огляду літератури

10.3. Кейс

Ситуація: студент навів список джерел без аналізу.

Завдання: створити таблицю джерел з оцінкою їх внеску.

Очікуваний результат: таблиця з полями: автор, рік, тип джерела, внесок, ключові ідеї

10.4. Завдання

1. Підготувати історіографічний огляд власної теми
2. Визначити “прогалини” у дослідженнях
3. Скласти аналітичну таблицю джерел

Онлайн-джерела за темою курсу

- <https://scholar.google.com>
- <https://www.jstor.org>
- <https://www.cambridge.org/core>
- <https://www.britannica.com>

ТЕМА 11. Розуміння наукових понять, термінів, дефініцій

11.1. Поняття наукового терміна

Науковий термін — це однозначне слово або словосполучення, яке використовується для позначення чітко визначеного явища, процесу або категорії в межах наукової дисципліни.

11.2. Вимоги до наукових термінів

- однозначність
- точність
- системність
- узгодженість у межах дослідження
- відсутність емоційного забарвлення

11.3. Дефініція (визначення)

Дефініція — це логічне визначення поняття, яке розкриває його сутність через родові та видові ознаки.

11.4. Кейс

Ситуація: студент у роботі використовує термін «ефективність» у різних значеннях без пояснення.

Завдання:

- дати чітке визначення ключових термінів
- уніфікувати використання понять у роботі

Очікуваний результат:

єдиний глосарій термінів з чіткими дефініціями.

11.5. Завдання

1. Скласти словник із 10 ключових термінів власного дослідження

2. Перевірити, чи не дублюють терміни один одного за змістом
3. Виписати визначення з наукових джерел

Онлайн-джерела за темою курсу

- <https://www.merriam-webster.com>
- <https://www.oxfordreference.com>
- <https://www.britannica.com>
- <https://plato.stanford.edu>

ТЕМА 12. Методологія наукового дослідження

12.1. Поняття методології

Методологія — це система принципів, підходів і методів, які використовуються для організації та проведення наукового дослідження.

12.2. Рівні методології

- **Філософський рівень** (загальні принципи пізнання)
- **Загальнонауковий рівень** (аналіз, синтез, індукція, дедукція)
- **Конкретно-науковий рівень** (специфічні методи дисципліни)

12.3. Методи дослідження

- теоретичні: аналіз, синтез, моделювання
- емпіричні: спостереження, експеримент, опитування
- статистичні: кореляційний, регресійний аналіз

12.4. Кейс

Ситуація: студент використовує методи, які не відповідають меті дослідження.

Завдання: підібрати адекватні методи під тему.

Очікуваний результат: узгоджена система методів, що відповідає меті та завданням.

12.5. Завдання

1. Скласти перелік методів для власного дослідження
2. Обґрунтувати вибір кожного методу
3. Визначити, які дані буде зібрано кожним методом

Онлайн-джерела за темою курсу

- <https://methods.sagepub.com>
- <https://www.qualtrics.com/experience-management/research/>
- <https://www.researchgate.net/topics/research-methodology>

ТЕМА 13. Цитування та бібліографування. Плагіат

13.1. Академічна доброчесність

Академічна доброчесність — це дотримання етичних принципів у науковій діяльності, включаючи чесне використання джерел.

13.2. Види плагіату

- прямий (копіювання тексту)
- перефразування без посилання
- самоплагіат
- мозаїчний плагіат

13.3. Правила цитування

- обов'язкове посилання на автора
- використання стандартів (ДСТУ 8302:2015, АРА)
- точне відтворення цитат

13.4. Кейс

Ситуація: студент вставив фрагмент тексту без посилання на джерело.

Завдання:

- виправити текст відповідно до правил цитування
- додати бібліографічний опис

Очікуваний результат: відсутність плагіату, коректне оформлення джерел.

13.5. Завдання

1. Оформити 5 цитат за стандартом ДСТУ
2. Перевірити власний текст на плагіат
3. Створити бібліографію дослідження

Онлайн-джерела за темою курсу

- https://owl.purdue.edu/owl/research_and_citation/apa_style/apa_formatting_and_style_guide/general_format.html
- <https://www.turnitin.com>
- <https://www.grammarly.com/plagiarism-checker>
- <https://www.citationmachine.net>

ТЕМА 14. Оформлення результатів наукового дослідження

14.1. Загальні вимоги

Оформлення наукової роботи повинно відповідати стандартам університету та ДСТУ.

14.2. Структурні елементи

- титульна сторінка
- зміст
- вступ
- основна частина
- висновки

- список літератури
- додатки

14.3. Оформлення елементів

- таблиці мають нумерацію і назву
- рисунки підписуються
- формули нумеруються

14.4. Кейс

Ситуація: у роботі відсутня нумерація таблиць і рисунків.

Завдання: привести оформлення до стандарту.

Очікуваний результат: повністю уніфікована структура роботи.

14.5. Завдання

1. Перевірити оформлення власної роботи
2. Уніфікувати всі таблиці та рисунки
3. Сформувати список скорочень (за потреби)

Онлайн-джерела за темою курсу

- <https://www.overleaf.com>
- <https://www.zotero.org>
- <https://www.mendeley.com>
- <https://www.microsoft.com/microsoft-365/powerpoint>

ТЕМА 15. Етапи оформлення результатів дослідження та підготовка до захисту

15.1. Завершальний етап дослідження

Цей етап включає остаточне оформлення роботи, перевірку якості тексту та підготовку до публічного захисту.

15.2. Основні кроки

1. Редагування тексту
2. Перевірка логіки дослідження
3. Перевірка на плагіат
4. Оформлення за стандартами
5. Підготовка презентації
6. Підготовка виступу

15.3. Підготовка до захисту

- структура доповіді (7–10 хв):
  - актуальність
  - мета і завдання
  - методи
  - результати

- ВИСНОВКИ
- підготовка відповідей на можливі питання

15.4. Кейс

Ситуація: студент має готову роботу, але не підготував презентацію та виступ.

Завдання:

- створити структуру презентації
- підготувати коротку доповідь

Очікуваний результат: готовність до публічного захисту.

15.5. Завдання

1. Створити презентацію (10–15 слайдів)
2. Написати текст виступу
3. Підготувати 5 можливих запитань від комісії

Онлайн-джерела за темою курсу

- <https://www.canva.com/presentations/>
- <https://slidesgo.com>
- <https://www.microsoft.com/microsoft-365/powerpoint>
- <https://www.linkedin.com/learning/>

Примітка

Подані **онлайн-джерела за темами курсу** ресурси є міжнародними академічними платформами та довідковими базами. Рекомендується використовувати їх у поєднанні з національними методичні рекомендації ЗВО. Частина ресурсів (Scopus, WoS) потребує доступу через університетські підписки.

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З КУРСУ

Мета семінарських занять – сформувати у здобувачів магістерського рівня практичні дослідницькі компетентності, необхідні для виконання та захисту кваліфікаційної роботи.

Семінарські заняття, зокрема, є спрямованими на формування практичних навичок організації та проведення наукового дослідження, критичного аналізу джерел, формулювання наукових положень і підготовки результатів дослідження до захисту.

Формат семінарів передбачає: обговорення теоретичних питань; виконання практичних завдань; групову та індивідуальну роботу; презентацію результатів.

Методи роботи на семінарах:

- аналіз кейсів;
- дискусії;
- робота в групах;

- презентації;
- моделювання ситуацій.

Загальні вимоги до здобувачів освіти:

- підготувати теоретичні питання;
- опрацювати рекомендовану літературу;
- виконати завдання семінару;
- бути готовим до аналізу кейсів;
- аргументовано захищати власну позицію.

Критерії оцінювання:

- правильність аналізу кейсу;
- логічність аргументації;
- науковість термінології;
- самостійність висновків;
- якість виконання завдань.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ З КЕЙСАМИ ТА ЗАВДАННЯМИ

Семінар 1. Наукове пізнання. Основні поняття курсу

Кейс

Студент стверджує: «Інформація з інтернету і є науковим знанням».

Завдання:

1. Визначити помилку в судженні.
2. Порівняти наукове, емпіричне та буденне знання.
3. Навести 3 приклади наукових джерел і 3 — ненаукових.

Семінар 2. Структура наукової роботи магістра

Кейс

Магістерська робота містить вступ і висновки, але відсутній аналіз літератури.

Завдання:

1. Визначити порушення структури.
2. Запропонувати правильну структуру роботи.
3. Обґрунтувати значення огляду літератури.

Семінар 3. Логіка наукового дослідження

Кейс

Дослідник спочатку проводить експеримент, а потім формулює тему.

Завдання:

1. Виявити порушення логіки дослідження.
2. Побудувати правильну послідовність етапів.
3. Скласти схему дослідження.

Семінар 4. Робота з науковими джерелами

Кейс

Студент використовує лише один підручник як основу дослідження.

Завдання:

1. Оцінити достатність джерельної бази.
2. Запропонувати 3 типи джерел для розширення.
3. Пояснити роль наукових статей.

Семінар 5. Вибір теми дослідження

Кейс

Тема: «Все про освіту в Україні».

Завдання:

1. Оцінити коректність формулювання теми.
2. Уточнити та конкретизувати тему.
3. Обґрунтувати актуальність нової теми.

Семінар 6. Категоріальний апарат

Кейс

У роботі об'єкт і предмет дослідження тотожні.

Завдання:

1. Виявити помилку.
2. Розмежувати об'єкт і предмет.
3. Сформулювати мету і завдання.

Семінар 7. Наукова новизна

Кейс

Новизна сформульована як: «робота є важливою і цікавою».

Завдання:

1. Визначити помилку.
2. Переформулювати новизну.
3. Запропонувати 2 приклади коректної новизни.

Семінар 8. Практичне значення

Кейс

У роботі зазначено: «Результати можуть бути корисними всім».

Завдання:

1. Оцінити рівень конкретизації.
2. Запропонувати конкретні сфери застосування.
3. Сформулювати практичне значення.

Семінар 9. Апробація результатів

Кейс

Студент не публікував жодних результатів, але заявляє про «апробацію».

Завдання:

1. Визначити, що таке апробація.
2. Запропонувати форми апробації.
3. Скласти план участі в конференції.

Семінар 10. Джерельна база та історіографія

Кейс

Огляд літератури містить лише 2 джерела останніх 20 років.

Завдання:

1. Оцінити актуальність джерел.
2. Розширити список до 10 позицій.
3. Побудувати коротку історіографічну схему.

Семінар 11. Наукові поняття, терміни і дефініції

Кейс

У тексті одне й те саме поняття визначається по-різному.

Завдання:

1. Виявити проблему термінології.
2. Запропонувати уніфіковане визначення.
3. виправити фрагмент тексту.

Семінар 12. Методологія дослідження

Кейс

У роботі заявлено використання методів, які не відповідають меті.

Завдання:

1. Проаналізувати відповідність методів.
2. Запропонувати коректний набір методів.
3. Обґрунтувати вибір.

Семінар 13. Цитування та плагіат

Кейс

Фрагмент тексту запозичений без посилання.

Завдання:

1. Визначити тип порушення.
2. виправити текст із коректним цитуванням.
3. Оформити 5 джерел за ДСТУ.

Семінар 14. Оформлення результатів

Кейс

У роботі відсутні підписи до таблиць і рисунків.

Завдання:

1. Виявити порушення оформлення.
2. виправити фрагмент.
3. Описати вимоги до оформлення.

Семінар 15. Підготовка до захисту

Кейс

Студент підготував презентацію на 40 слайдів без структури доповіді.

Завдання:

1. Оцінити ефективність презентації.
2. Скоротити структуру до 10–15 слайдів.
3. Підготувати короткий виступ (3–5 хв).

Типова структура семінару (рекомендовано)

1. Коротке усне опитування (5–10 хв.).
2. Обговорення теорії (10–15 хв.).
3. Аналіз кейсу (25–30 хв.).
4. Практичне завдання (20–30 хв.).
5. Рефлексія та підсумок (5–10 хв.).

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З КУРСУ

Самостійна робота є ключовим компонентом підготовки магістра, оскільки забезпечує *формування автономного наукового мислення та готовності до виконання кваліфікаційного дослідження*.

Самостійна робота є обов'язковою складовою навчального процесу з дисципліни і спрямована на формування у здобувачів здатності:

- самостійно планувати та реалізовувати наукове дослідження;
- працювати з науковими джерелами;
- аналізувати, узагальнювати та інтерпретувати інформацію;
- оформлювати результати відповідно до академічних стандартів;
- дотримуватися принципів академічної доброчесності.

Мета – сформувати дослідницької компетентності здобувача освіти шляхом систематичної самостійної роботи над елементами магістерського дослідження.

Завдання самостійної роботи

- поглиблення знань з методології наукових досліджень;
- розвиток навичок критичного аналізу джерел;
- формування вмінь постановки наукової проблеми;
- оволодіння методами дослідження;
- підготовка структурних елементів магістерської роботи;
- розвиток академічного письма.

Форми самостійної роботи здобувача

- аналітичне читання наукової літератури;
- конспектування та реферування наукових текстів, певних фрагментів у виокремлених аспектах дослідницьких розвідок;
- підготовка структурних елементів власного дослідження;
- написання наукових текстів (тез, доповіді на наукові заходи, статті для видань у збірнику наукових робіт);
- робота з електронними базами даних;
- підготовка презентацій.

Організація самостійної роботи:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- виконання індивідуальних завдань;
- підготовку до семінарів;
- роботу з науковими джерелами;
- підготовку фрагментів магістерської роботи;
- підготовку презентацій та доповідей.

Рекомендації здобувачам освіти

- планувати самостійну роботу заздалегідь;
- використовувати наукові бази даних (Google Scholar, Scopus);
- формувати власну дослідницьку позицію;
- уникати механічного копіювання;
- регулярно консультуватися з викладачем.

Конспект лекційного викладу для самостійного опрацювання здобувачами освіти

ЛЕКЦІЯ 1. Вступ. Основні поняття предмету

Наука як особлива форма пізнання світу виникла як відповідь на потребу людства пояснювати явища реальності не лише через досвід, а й через систематичне, логічно обґрунтоване знання. У сучасному розумінні наука є складною соціокультурною системою, що поєднує діяльність учених, методологічні підходи, інститути та результат — наукове знання.

Наукове знання відрізняється від буденного тим, що воно:

- системне;
- перевірюване;
- аргументоване;
- має пояснювальну та прогностичну функції.

Наукове пізнання поділяється на два рівні. Емпіричний рівень передбачає спостереження, опис явищ, проведення експериментів. Теоретичний рівень полягає в узагальненні емпіричних даних, побудові моделей, формуванні законів і концепцій.

Для магістерського рівня важливо розуміти, що наука — це не лише накопичення фактів, а насамперед їх інтерпретація та пояснення в системі теоретичних координат.

ЛЕКЦІЯ 2. Наукова робота магістра: види, виклад матеріалів дослідження

Наукова діяльність магістра реалізується у різних формах: тези доповідей, наукові статті, курсові роботи та магістерська робота. Кожен із цих видів має власні вимоги, але всі вони підпорядковані єдиній логіці наукового викладу.

Структура наукового тексту традиційно включає вступ, основну частину та висновки. У вступі визначається проблема, її актуальність, мета та завдання. Основна частина містить аналіз літератури, опис методів і результати дослідження. Висновки узагальнюють отримані результати.

Особливістю магістерського рівня є вимога не лише опису, але й аналітичного осмислення матеріалу, а також демонстрація власної дослідницької позиції.

ЛЕКЦІЯ 3. Сутність та етапи наукової роботи

Наукове дослідження є поетапним процесом, що починається з вибору теми та завершується оформленням результатів. Перший етап передбачає формування проблеми та попередній аналіз літератури. Другий етап — це безпосереднє дослідження, яке може включати експеримент, аналіз даних або теоретичне моделювання. Третій етап — узагальнення результатів та їх інтерпретація.

Логіка дослідження завжди рухається від проблеми до гіпотези, а далі — до її перевірки. Важливо, щоб кожен етап був обґрунтований і логічно пов'язаний із попереднім.

ЛЕКЦІЯ 4. Робота з науковою літературою

Робота з літературою є основою будь-якого дослідження. Вона передбачає пошук, відбір, аналіз і систематизацію джерел. Сучасний дослідник використовує як традиційні бібліотеки, так і електронні бази даних.

Критичний аналіз літератури означає не просто переказ змісту, а оцінку підходів, виявлення суперечностей і визначення «прогалин» у дослідженні. Саме ці прогалини часто формують основу наукової новизни.

ЛЕКЦІЯ 5. Обґрунтування теми дослідження

Вибір теми є ключовим етапом дослідницької роботи. Тема повинна бути актуальною, тобто відповідати сучасним науковим і практичним потребам. Вона також має бути конкретною та досліджуваною.

Актуальність обґрунтовується через аналіз стану проблеми в науковій літературі та практиці. Важливо показати, що проблема недостатньо вирішена або потребує нового підходу.

ЛЕКЦІЯ 6. Категоріальний апарат дослідження

Категоріальний апарат є основою будь-якого наукового дослідження. Він включає об'єкт, предмет, мету, завдання та гіпотезу.

Об'єкт — це широка сфера дослідження, тоді як предмет — конкретний аспект об'єкта. Мета визначає кінцевий результат, а завдання деталізують шлях його досягнення. Гіпотеза є науковим припущенням, яке підлягає перевірці.

ЛЕКЦІЯ 7. Наукова новизна

Наукова новизна є одним із ключових критеріїв магістерського дослідження. Вона може проявлятися у:

- нових теоретичних положеннях;
- удосконаленні методів;
- нових емпіричних даних.

Формулювання новизни повинно бути чітким і конкретним, без загальних фраз.

ЛЕКЦІЯ 8. Практичне значення дослідження

Практичне значення визначає, як результати дослідження можуть бути використані у реальній діяльності. Це можуть бути методичні рекомендації, моделі, алгоритми або інструменти.

Чим конкретніше сформульоване практичне значення, тим вищою є якість дослідження.

ЛЕКЦІЯ 9. Апробація і публікації

Апробація є процесом перевірки результатів дослідження у науковому середовищі. Вона здійснюється через участь у конференціях, семінарах та публікації статей.

Публікація є важливим елементом наукової діяльності, оскільки забезпечує відкритість і перевірюваність результатів.

ЛЕКЦІЯ 10. Джерельна база та історіографія

Джерельна база — це сукупність усіх матеріалів, використаних у дослідженні. Історіографія відображає розвиток наукової думки з певної проблеми.

Аналіз історіографії дозволяє визначити, які аспекти вже досліджені, а які залишаються відкритими.

ЛЕКЦІЯ 11. Наукові поняття і дефініції

Поняття є формою мислення, що відображає суттєві ознаки явищ. У науці важливо дотримуватися точності дефініцій, оскільки неточні визначення призводять до логічних помилок у дослідженні.

ЛЕКЦІЯ 12. Методологія наукового дослідження

Методологія — це система принципів і методів наукового пізнання. Вона включає філософський, загальнонауковий і спеціальний рівні.

Методи дослідження поділяються на теоретичні (аналіз, синтез) та емпіричні (спостереження, експеримент).

ЛЕКЦІЯ 13. Цитування, бібліографія, плагіат

Цитування забезпечує наукову добросовісність і дозволяє перевірити джерела інформації. Плагіат є серйозним порушенням академічної етики.

Оформлення бібліографії здійснюється відповідно до стандартів (наприклад, ДСТУ або APA).

ЛЕКЦІЯ 14. Оформлення результатів дослідження

Магістерська робота має чітку структуру та вимоги до оформлення. Важливо дотримуватися наукового стилю, забезпечувати логічну послідовність викладу та коректність оформлення таблиць, рисунків і посилань.

ЛЕКЦІЯ 15. Етапи оформлення результатів

Завершальний етап дослідження включає редагування тексту, перевірку логіки викладу та підготовку до захисту.

Презентація результатів є важливою частиною, оскільки дозволяє продемонструвати рівень опанування теми та дослідницькі компетентності.

Сутність самостійної роботи з формулюванням завдань

Тема 1. Основи наукового пізнання

Завдання:

- визначити основні ознаки наукового знання;
- скласти порівняльну таблицю «наукове vs буденне знання».

Тема 2. Структура наукового дослідження

Завдання:

- проаналізувати структуру магістерської роботи;
- скласти схему її основних елементів.

Тема 3. Логіка наукового дослідження

Завдання:

- побудувати алгоритм дослідження за власною темою;
- визначити етапи реалізації.

Тема 4. Робота з науковими джерелами

Завдання:

- сформулювати список із 10–15 джерел;
- виконати критичний огляд 3 джерел.

Тема 5. Вибір теми дослідження

Завдання:

- сформулювати тему магістерської роботи;
- обґрунтувати її актуальність.

Тема 6. Категоріальний апарат

Завдання:

- визначити об'єкт, предмет, мету, завдання;
- сформулювати гіпотезу дослідження.

Тема 7. Наукова новизна

Завдання:

- сформулювати 2–3 положення наукової новизни.

Тема 8. Практичне значення**Завдання:**

- описати сфери застосування результатів дослідження.

Тема 9. Апробація результатів**Завдання:**

- підготувати тези наукової доповіді;
- скласти план участі у конференції.

Тема 10. Історіографія та джерельна база**Завдання:**

- провести аналіз наукових підходів;
- скласти структурований огляд літератури.

Тема 11. Термінологічний апарат**Завдання:**

- сформулювати 10 ключових понять;
- дати їм наукові визначення.

Тема 12. Методологія дослідження**Завдання:**

- обґрунтувати вибір методів;
- класифікувати методи дослідження.

Тема 13. Академічна доброчесність**Завдання:**

- перевірити текст на наявність плагіату;
- оформити бібліографічний список.

Тема 14. Оформлення результатів**Завдання:**

- оформити фрагмент магістерської роботи;
- перевірити відповідність вимогам.

Тема 15. Підготовка до захисту**Завдання:**

- створити презентацію (10–12 слайдів);
- підготувати доповідь (5–7 хв).

Вимоги до виконання всіх видів робіт за курсом

Здобувач повинен:

- дотримуватися наукового стилю;
- використовувати актуальні джерела;
- уникати компіляції;
- дотримуватися академічної доброчесності;
- подавати матеріали у встановлені терміни.

Узагальнено-типові помилки в дослідницькій роботі здобувачів освіти

- змішування об'єкта і предмета;
- слабка новизна;
- опис замість аналізу;
- недостатня кількість джерел;
- відсутність цитування.

Критерії оцінювання всіх видів робіт за курсом

- повнота виконання завдання;
- аналітичність;
- використання джерел;
- академічна доброчесність;
- оформлення.

Позиція викладача курсу

Під час викладання курсу викладач виконує роль:

- фасилітатора наукової дискусії;
- модератора кейс-аналізу;
- експерта з методології дослідження;
- консультанта з академічного письма.

Ключовий принцип: не «перевірка правильності», а розвиток дослідницького мислення (якість мислення); заохочувати альтернативні, але аргументовані рішення.

Питання до підсумкового тестування

1. Наукове знання характеризується такими ознаками...
2. Що Ви розумієте під терміном «наукова інформація»?
3. Актуальність теми дослідження.
4. Об'єкт, предмет, мета дослідження.
5. До наукових джерел належать...
6. Основна мета аналізу літератури...
7. Побудова історіографії дослідження.
8. Сутність класифікацію джерельної бази власного дослідження.
9. Понятійно-термінологічний аналіз у дослідженнях.
10. Розкрийте алгоритм визначення ключового терміну Вашого дослідження.
11. Обґрунтуйте взаємозв'язок наукових підходів з культурологічним підходом.
12. Принцип вибору методів дослідження для реалізації поставленої мети.
13. Специфіка реалізації дослідження, логіка його побудови.
14. Наукова новизна дослідження. Критерії формулювання новизни.
15. Практичне значення дослідження.
16. Що означає апробація наукових досліджень. Форми апробації.
17. Обов'язкові елементи магістерської роботи.
18. Коректне цитування. Плагіат.
19. Розкрийте основні причини недостатнього розвитку науково-дослідної роботи студентів в умовах університету.
20. Що таке експериментальні дослідження і з якою метою вони проводяться?
21. У чому полягають відмінності наукового пізнання від наукового дослідження.
22. Доведіть доцільність та визначте види робіт, які сприятимуть вихованню науковця на рівні магістратури.

Тести спрямовані на:

- **перевірку базових знань;**
- **формування термінологічної точності;**
- **розвиток логіки наукового мислення.**

ГЛОСАРІЙ ТЕРМІНІВ

А

Академічна доброчесність — система норм і правил поведінки в освітньо-науковому середовищі, що передбачає чесне використання результатів інтелектуальної праці та відповідальність за їх відтворення.

Актуальність дослідження — обґрунтована необхідність вивчення певної проблеми, зумовлена її значенням для сучасного стану науки або практики.

Аналіз — пізнавальна операція, що полягає у поділі цілісного об'єкта на окремі складові з метою їх детального вивчення.

Анкета — стандартизований інструмент збору інформації, який містить систему запитань, зафіксованих у письмовій формі.

Апробація — процес перевірки, представлення та обговорення результатів дослідження у професійному науковому середовищі.

Б

Бібліографія — впорядкований перелік використаних джерел, оформлений відповідно до встановлених нормативів.

В

Вибірка — частина досліджуваної сукупності, яка репрезентує її основні характеристики.

Висновки — підсумкові положення, сформульовані на основі узагальнення результатів дослідження.

Г

Генеральна сукупність — повний обсяг об'єктів або явищ, що становлять предмет дослідження.

Гіпотеза — попередньо висунуте припущення щодо можливих зв'язків чи закономірностей, яке потребує наукової перевірки.

Д

Дані — зафіксовані відомості, отримані в процесі дослідницької діяльності та підготовлені до аналізу.

Дедуція — логічний спосіб мислення, за якого висновки робляться від загальних положень до окремих випадків.

Дефініція — логічно сформульоване визначення поняття, що розкриває його суттєві ознаки.

Джерельна база — сукупність інформаційних ресурсів, використаних як основа для проведення дослідження.

Е

Експеримент — спосіб перевірки наукових припущень у спеціально створених і контрольованих умовах.

Емпіричне дослідження — дослідницька діяльність, що ґрунтується на безпосередньому отриманні та аналізі фактичних даних.

Етика науки — система моральних принципів, що регулюють поведінку дослідника у процесі наукової діяльності.

З

Завдання дослідження — конкретизовані дії, спрямовані на досягнення поставленої мети.

Закон — об'єктивно існуючий, стійкий і повторюваний зв'язок між явищами.

Захист роботи — процедура публічного представлення та обґрунтування результатів дослідження перед фаховою аудиторією.

І

Індукція — спосіб логічного узагальнення, що передбачає перехід від окремих фактів до загальних висновків.

Інтерв'ю — метод збору інформації через безпосереднє спілкування дослідника з респондентом.

Історіографія — системний огляд наукових праць, що відображають розвиток досліджень у певній галузі.

К

Категоріальний апарат — впорядкована система базових понять, які використовуються в межах дослідження.

Конференція — організований науковий захід, призначений для обговорення результатів досліджень.

Концепція — цілісна система ідей і положень, що пояснюють певне явище або процес.

Кореляція — статистично виявлений взаємозв'язок між змінними без обов'язкового встановлення причинності.

Л

Логіка дослідження — внутрішня послідовність етапів наукового пізнання від постановки проблеми до формулювання висновків.

М

Магістерська робота — самостійне наукове дослідження, що виконується здобувачем другого рівня вищої освіти з метою підтвердження професійної кваліфікації.

Метод — спосіб досягнення наукового результату, що визначає напрям і характер дослідницької діяльності.

Методика дослідження — конкретний набір процедур і прийомів, за допомогою яких реалізується обраний метод.

Методологія — система наукових принципів і підходів, що визначають організацію дослідницького процесу.

Мета дослідження — кінцевий орієнтир, на досягнення якого спрямована наукова робота.

Моделювання — метод дослідження, що полягає у створенні умовної моделі для вивчення властивостей об'єкта.

Монографія — наукове видання, присвячене комплексному висвітленню однієї проблеми.

Н

Наука — організована система знань і діяльність, спрямована на їх здобуття, перевірку та систематизацію.

Наукова новизна — характеристика результатів дослідження, що відображає їх оригінальність і відмінність від відомих раніше положень.

Наукове дослідження — цілеспрямована діяльність із здобуття нових знань шляхом застосування наукових методів.

Науковий внесок — інтелектуальний результат, який доповнює або розширює існуючі наукові уявлення.

О

Об'єкт дослідження — широка сфера явищ або процесів, на які спрямовано наукове пізнання.

Оформлення дослідження — приведення наукової роботи у відповідність до встановлених стандартів і вимог.

Опитування — метод отримання інформації шляхом звернення до респондентів із запитаннями.

П

Парадигма — загальноприйнята система наукових уявлень, що визначає підходи до дослідження.

Плагіат — використання результатів чужої інтелектуальної праці без належного посилання на автора.

Практичне значення — здатність результатів дослідження бути застосованими у професійній діяльності.

Предмет дослідження — конкретизований аспект об'єкта, який підлягає безпосередньому вивченню.

Презентація — засіб візуалізації та публічного представлення результатів дослідження.

Принцип — фундаментальне положення, що визначає напрям наукового мислення.

Причинно-наслідковий зв'язок — відношення між явищами, при якому одне з них виступає причиною іншого.

Публікація — процес оприлюднення результатів дослідження у друкованому чи електронному вигляді.

Р

Результати дослідження — отримані дані та їх інтерпретація, що становлять зміст наукової роботи.

Рецензування — експертна оцінка наукової праці з метою визначення її якості та відповідності стандартам.

Рекомендації — практично орієнтовані поради, сформульовані на основі результатів дослідження.

С

Синтез — процес об'єднання окремих елементів у цілісну систему для отримання нового знання.

Спостереження — метод збору інформації шляхом безпосереднього фіксування явищ у природному середовищі.

Статистичний аналіз — сукупність математичних процедур для обробки та інтерпретації даних.

Стаття — наукова публікація, що містить результати дослідження та їх обґрунтування.

Стиль наукового тексту — спосіб викладу матеріалу, що характеризується точністю, логічністю та об'єктивністю.

Структура дослідження — внутрішня організація наукової роботи, що визначає послідовність її складових.

Т

Теорія — узагальнена система знань, яка пояснює закономірності функціонування явищ.

Теоретичне дослідження — форма наукової діяльності, спрямована на осмислення явищ на основі концепцій і моделей.

Термін — спеціалізоване слово або словосполучення, що має чітко визначене значення у науковій сфері.

У

Узагальнення — процес формування загальних висновків на основі аналізу окремих фактів.

Ф

Факт — достовірно встановлене твердження, підтвержене дослідженням або спостереженням.

Ц

Цитування — відтворення фрагментів чужого тексту із зазначенням джерела походження.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базова навчально-методична література

1. Крушельницька О. В. *Методологія та організація наукових досліджень* : навч. посіб. Київ : Кондор, 2020. 192 с.
2. Колесников О. В. *Основи наукових досліджень* : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 144 с.
3. Дороніна М. С. *Методологія наукових досліджень* : підручник. Харків : ХНЕУ, 2018. 256 с.
4. Шейко В. М., Кушнарченко Н. М. *Організація та методика науково-дослідницької діяльності* : підручник. Київ : Знання, 2016. 310 с.

2. Методологія наукового дослідження

5. Бех І. Д. *Наукове дослідження: методологічні засади*. Київ : Либідь, 2017. 240 с.
6. Creswell J. W. *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Thousand Oaks : Sage Publications, 2018. 304 p.
7. Flick U. *An Introduction to Qualitative Research*. London : Sage, 2018. 528 p.

3. Академічне письмо та доброчесність

8. Гриценко Т. Б. *Академічне письмо: навчальний посібник*. Київ : НАУ, 2021. 180 с.
9. Lipson C. *Doing Honest Work in College: How to Prepare Citations, Avoid Plagiarism, and Achieve Real Academic Success*. Chicago : University of Chicago Press, 2019. 208 p.
10. American Psychological Association. *Publication Manual of the American Psychological Association (7th ed.)*. Washington, DC : APA, 2020. 428 p.

4. Цитування та бібліографія

11. ДСТУ 8302:2015. *Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання*. Київ : УкрНДНЦ, 2016. 16 с.
12. Eco U. *How to Write a Thesis*. Cambridge, MA : MIT Press, 2015. 256 p.

5. Додаткові джерела

13. Saunders M., Lewis P., Thornhill A. *Research Methods for Business Students*. Harlow : Pearson, 2019. 784 p.
14. Kumar R. *Research Methodology: A Step-by-Step Guide for Beginners*. London : Sage, 2018. 336 p.
15. Booth W. C., Colomb G. G., Williams J. M. *The Craft of Research*. Chicago : University of Chicago Press, 2016. 336 p.

6. Електронні ресурси

16. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт. URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 01.04.2026).

17. Google Scholar. Наукові публікації. URL: <https://scholar.google.com> (дата звернення: 01.04.2026).
18. ResearchGate URL: <https://www.researchgate.net> (дата звернення: 01.04.2026).
19. Scopus. База наукових публікацій. URL: <https://www.scopus.com> (дата звернення: 01.04.2026).
20. Web of Science. Наукова аналітична база. URL: <https://www.webofscience.com> (дата звернення: 01.04.2026).

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінар 1. Наукове пізнання. Основні поняття курсу.

1. Наукове знання характеризується:

- A. Суб'єктивністю
- B. Перевірюваністю
- C. Системністю
- D. Випадковістю

2. До рівнів наукового пізнання належать:

- A. Інтуїтивний
- B. Емпіричний
- C. Теоретичний
- D. Побутовий

3. Що є ознакою наукового знання?

- A. Аргументованість
- B. Неперевереність
- C. Відтворюваність
- D. Хаотичність

Відповіді: 1 — B, C; 2 — B, C; 3 — A, C

Семінар 2. Структура наукової роботи

1. Обов'язковий елемент магістерської роботи:

- A. Вступ
- B. Анекдоти
- C. Висновки
- D. Список джерел

2. Основна частина містить:

- A. Аналіз літератури
- B. Результати дослідження
- C. Біографію автора
- D. Методи дослідження

3. Вступ включає:

- A. Актуальність
- B. Висновки
- C. Мету
- D. Завдання

Відповіді: 1 — A, C, D; 2 — A, B, D; 3 — A, C, D

Семінар 3. Логіка дослідження

1. Правильна послідовність:

- A. Висновки

- В. Тема
- С. Проблема
- Д. Гіпотеза

2. Що формулюється після визначення проблеми?

- А. Методи
- В. Гіпотеза
- С. Захист
- Д. Публікація

Відповіді: 1 — В, С, Д, А (логічна послідовність), 2 — В

Семінар 4. Робота з літературою

1. До наукових джерел належать:

- А. Монографії
- В. Блоги
- С. Наукові статті
- Д. Підручники

2. Основна мета аналізу літератури:

- А. Переказ
- В. Критичне осмислення
- С. Систематизація
- Д. Копіювання

Відповіді: 1 — А, С, Д; 2 — В, С

Семінар 5. Вибір теми

1. Актуальність теми означає:

- А. Моду
- В. Наукову важливість
- С. Суб'єктивність
- Д. Практичну значущість

2. Тема дослідження має бути:

- А. Конкретною
- В. Надто широкою
- С. Досліджуваною
- Д. Нечіткою

Відповіді: 1 — В, Д; 2 — А, С

Семінар 6. Категоріальний апарат

1. Об'єкт дослідження — це:

- А. Ширша сфера
- В. Конкретний аспект
- С. Частина предмета
- Д. Метод

2. Предмет дослідження — це:

- А. Конкретна сторона об'єкта
- В. Загальна сфера

C. Методика

D. Результат

Відповіді: 1 — А; 2 — А

Семінар 7. Наукова новизна

1. Наукова новизна — це:

A. Повторення відомого

B. Нові знання

C. Суб'єктивна думка

D. Унікальний внесок

2. Формулювання новизни починається з:

A. «Уперше...»

B. «Можливо...»

C. «Відомо...»

D. «Іноді...»

Відповіді: 1 — B, D; 2 — А

Семінар 8. Практичне значення

1. Практичне значення означає:

A. Теоретичність

B. Застосування результатів

C. Абстрактність

D. Розвагу

2. Практичне значення може включати:

A. Методики

B. Рекомендації

C. Домисли

D. Моделі

Відповіді: 1 — B; 2 — А, B, D

Семінар 9. Апробація

1. Апробація — це:

A. Перевірка результатів

B. Ігнорування результатів

C. Публічне обговорення

D. Приховування даних

2. Форми апробації:

A. Конференції

B. Семінари

C. Блоги

D. Наукові публікації

Відповіді: 1 — А, С; 2 — А, B, D

Семінар 10. Історіографія

1. Історіографія — це:

A. Історія вивчення проблеми

- В. Список джерел
  - С. Біографія автора
  - Д. Аналіз підходів
- 2. Джерельна база — це:**

- А. Сукупність джерел
- В. Особисті думки
- С. Наукові матеріали
- Д. Фантазії

Відповіді: 1 — А, D; 2 — А, С

Семінар 11. Поняття і терміни

1. Наукове поняття має бути:

- А. Однозначним
- В. Нечітким
- С. Суперечливим
- Д. Точним

2. Дефініція — це:

- А. Визначення поняття
- В. Приклад
- С. Метод
- Д. Гіпотеза

Відповіді: 1 — А, D; 2 — А

Семінар 12. Методологія

1. До методів дослідження належать:

- А. Аналіз
- В. Синтез
- С. Чутки
- Д. Експеримент

2. Методологія — це:

- А. Система методів
- В. Випадковий набір
- С. Принципи дослідження
- Д. Опис тексту

Відповіді: 1 — А, В, D; 2 — А, С

Семінар 13. Плагіат

1. Плагіат — це:

- А. Використання чужих ідей без посилання
- В. Цитування
- С. Самостійна робота
- Д. Копіювання без посилання

2. Коректне цитування:

- А. Обов'язкове
- В. Необов'язкове

С. Академічна вимога

Д. Порухення

Відповіді: 1 — А, D; 2 — А, С

Семінар 14. Оформлення роботи

1. Таблиці у тексті підписуються:

А. Над таблицею

В. Під таблицею

С. Де завгодно

Д. Не підписуються

2. Науковий стиль передбачає:

А. Об'єктивність

В. Емоційність

С. Логічність

Д. Нейтральність

Відповіді: 1 — А; 2 — А, С, D

Семінар 15. Захист роботи

1. Презентація має містити:

А. Структуру дослідження

В. Випадкові фото

С. Результати

Д. Висновки

2. Оптимальна тривалість доповіді:

А. 1–2 хв.

В. 3–5 хв.

С. 7–10 хв.

Д. 30 хв.

Відповіді: 1 — А, С, D; 2 — С

СИТУАЦІЙНІ КЕЙСИ З МНОЖИННИМ ВИБОРОМ І АНАЛІТИЧНІ ВАРІАНТИ РІШЕНЬ

КЕЙС 1. Порухення наукового статусу джерел

Ситуація

Магістрант готує теоретичний розділ і використовує:

- 2 підручники;
- 5 статей із блогів;
- 1 пост із соціальної мережі;
- 1 наукову статтю.

Питання

1. Яка основна проблема дослідження?

- A. Недостатня кількість джерел
- B. Невідповідність джерел науковим стандартам
- C. Надлишок інформації
- D. Добра структура

2. Які джерела є науково валідними?

- A. Підручники
- B. Блоги
- C. Наукові статті
- D. Соціальні мережі

3. Як правильно виправити ситуацію?

- A. Залишити все без змін
- B. Замінити неакадемічні джерела
- C. Додати більше блогів
- D. Зменшити кількість джерел

Правильні відповіді:

- 1 — B
- 2 — A, C
- 3 — B

КЕЙС 2. Некоректна тема дослідження

Ситуація

Тема магістерської роботи:

«Освіта в сучасному світі»

Питання

1. У чому проблема теми?

- A. Вона надто вузька
- B. Вона надто широка
- C. Вона чітко сформульована
- D. Вона не актуальна

2. Що потрібно зробити?

- A. Конкретизувати об'єкт
- B. Додати географічні або галузеві межі

- C. Залишити як є
- D. Перетворити на дослідницьку проблему

3. Який варіант є коректним?

- A. Освіта
- B. Цифровізація освіти
- C. Особливості впровадження цифрових технологій у ЗВО України
- D. Освіта у світі

Правильні відповіді:

- 1 — B
- 2 — A, B, D
- 3 — C

КЕЙС 3. Порушення логіки дослідження

Ситуація

Студент:

1. провів експеримент
2. визначив тему
3. сформулював гіпотезу
4. написав висновки

Питання

1. Що порушено?

- A. Логіка дослідження
- B. Структура тексту
- C. Стиль написання
- D. Обсяг роботи

2. Яка правильна послідовність?

- A. Тема → проблема → гіпотеза → методи → експеримент → висновки
- B. Експеримент → тема → висновки → гіпотеза
- C. Висновки → тема → експеримент
- D. Методи → тема → експеримент

3. Основна помилка студента:

- A. Передчасний експеримент
- B. Відсутність джерел
- C. Неправильне оформлення
- D. Надмірна теоретичність

Правильні відповіді:

- 1 — A
- 2 — A
- 3 — A

КЕЙС 4. Категоріальний апарат

Ситуація

У роботі написано:

- об'єкт: «освіта»
- предмет: «освіта»

Питання

1. У чому помилка?

- A. Відсутність об'єкта
- B. Тотожність об'єкта і предмета
- C. Надмірна деталізація
- D. Помилка стилю

2. Як правильно?

- A. Об'єкт — освітній процес
- B. Предмет — методи оцінювання знань
- C. Об'єкт і предмет можуть збігатися
- D. Предмет — країна

3. Що ще потрібно сформулювати?

- A. Мету
- B. Завдання
- C. Гіпотезу
- D. Все вище

Правильні відповіді:

- 1 — B
- 2 — A, B
- 3 — D

КЕЙС 5. Наукова новизна

Ситуація

Формулювання:

«Робота є важливою і корисною для науки»

Питання

1. У чому проблема?

- A. Відсутність новизни
- B. Невизначеність формулювання
- C. Надмірна конкретність
- D. Плагіат

2. Що таке наукова новизна?

- A. Нові факти
- B. Нові інтерпретації
- C. Повторення відомого
- D. Суб'єктивна оцінка

3. Яке формулювання правильне?

- A. Робота важлива
- B. Уперше обґрунтовано модель...
- C. Мені здається новим
- D. Це цікава тема

Правильні відповіді:

- 1 — A, B
- 2 — A, B
- 3 — B

КЕЙС 6. Плагіат і цитування

Ситуація

Студент скопіював текст із статті без посилання.

Питання

1. Це є:

- A. Анотація
- B. Плагіат
- C. Реферат
- D. Аналіз

2. Як правильно оформити?

- A. Додати цитату з посиланням
- B. Переписати своїми словами
- C. Видалити текст
- D. Ігнорувати

3. Що є обов'язковим при використанні чужих ідей?

- A. Посилання
- B. Кольоровий шрифт
- C. Авторська думка
- D. Скорочення

Правильні відповіді:

- 1 — B
- 2 — A, B
- 3 — A

КЕЙС 7. Методологія дослідження

Ситуація

Мета дослідження — «проаналізувати освітні процеси», але методи: лише спостереження.

Питання

1. Проблема полягає у:

- A. Невідповідності методів меті
- B. Надлишку методів
- C. Відсутності теми
- D. Помилці оформлення

2. Які методи доречні?

- A. Аналіз
- B. Синтез
- C. Експеримент
- D. Статистичний аналіз

3. Що потрібно зробити?

- A. Узгодити методи з метою
- B. Залишити як є
- C. Змінити тему
- D. Видалити мету

Правильні відповіді:

- 1 — А
- 2 — А, В, D
- 3 — А

КЕЙС 8. Презентація результатів

Ситуація

Презентація містить 40 слайдів, багато тексту, відсутні висновки.

Питання

1. Основна проблема:

- A. Зайва деталізація
- B. Відсутність структури
- C. Невідповідність темі
- D. Все правильно

2. Оптимальна кількість слайдів:

- A. 5–7
- B. 10–15
- C. 30–40
- D. 50+

3. Що обов'язково має бути?

- A. Висновки
- B. Графіки
- C. Тема
- D. Анекдоти

Правильні відповіді:

- 1 — А, В
- 2 — В
- 3 — А, С

Навчальне електронне видання

Інструментарій наукового дослідження

Навчально-методичний посібник

для здобувачів
другого (магістерського) рівня
вищої освіти

Розробник:

Шумакова Світлана Миколаївна,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри режисури
Харківської державної академії культури

*Видається
в авторській редакції*

Адреса видавця:
ХДАК, Україна, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4
тел. (057)731-13-85. e-mail: nmr-academy@xdak.ukr.education